

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ

ปิยะนุช รัตนพันธุ์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศาสตรา เหล่าอรรค, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรม 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรม 3) เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่ดำเนินการด้วยวิถีพุทธ จำนวน 4 โรงเรียน ประกอบด้วย 1) โรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม 2) โรงเรียนโพธิสารพิทยากร 3) โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง 4) โรงเรียนสีกัน (วัฒนานคร อุดมภ์) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาความเป็นมาของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธพบว่าก่อนที่โรงเรียนจะเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ นักเรียนมีปัญหาเรื่องการรับวัฒนธรรมจากต่างชาติตามสมัยนิยม การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ โดยยึดตามมาตรฐานแนวทางการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของกระทรวงวัฒนธรรมด้านการรับวัฒนธรรมภายนอกโรงเรียนมีการสำรวจสภาพพื้นที่ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน และคณะครูคัดเลือกนักเรียนที่มีคุณสมบัติด้านกิจกรรมอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมไทยเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนจากการศึกษาสภาพปัญหาพบว่าการรับวัฒนธรรมต่างชาติตามสมัยนิยม เกิดการเลียนแบบดารานักแสดง หรือการเลียนแบบเพื่อนในทางที่ผิด รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ ใช้แนวทางการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมที่กระทรวงวัฒนธรรมกำหนดไว้ ในด้านการรับวัฒนธรรมภายนอกร่วมกับองค์ประกอบของโรงเรียนวิถีพุทธ 5 ด้านได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านการเรียนการสอน ด้านพฤติกรรม และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ ผลของการศึกษาค้นคว้าได้แนวทางในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมจำนวน 59 ข้อ เพื่อการเป็นแนวทางจัดการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันมีคุณธรรมและคุณภาพตามที่สังคมไทยต้องการเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมโลกอนาคต

คำสำคัญ: การรับวัฒนธรรม, ภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม, วิถีพุทธ

Received: August 21, 2019, Revised August 23, 2019, Accepted October 3, 2019

The Model of Surveillance Culture in Cultural Receiving In Buddhist Way School

Piyanuch Ratanaphun , Ph.D. Student of the Faculty of Cultural Science, Mahasarakrm University

Assistant Professor Dr.Sastra Laoakka, Lecturer of the Faculty of Cultural Science,Mahasarakrm University

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the background of the culture surveillance of 4 major Buddhist way model schools in Bangkok 2) to study the current state and problems of the culture surveillance in those schools and 3) to develop a model for culture surveillance. The schools sampled were selected using 2 criteria: must be a Buddhist school and a big school. 4 schools were selected were Bangpakok Wittayakom School, Potisarnpittayakorn School, Matthayom Wat Bungthonglang School, and Seekan (Wattananun-uppathum) School. This research is a qualitative research. Data were collected from documents, field study, interviews, observations, focus group discussions and workshops. Descriptive analysis was used to present the result. The results showed that the schools have various problems before becoming a Buddhist way model school. The reception of foreign culture in modern times and actor patterning were found.

The study of the current state and problems school surveyed cultural space context such as local wisdom around school. The selection of student who conserve Thai tradition and culture was used to makes role model. Some problems such as the reception of foreign culture in modern times, actor patterning and friend imitation in a wrong way were found. The modeling of culture surveillance in the Buddhist way model school follows the approach of Ministry of Culture's standard for cultural surveillance in cultural receiving together with 5criteria of Buddhist way composed of physical, instructional, behavior, Buddhist way encouragement and Buddhist Sabbath activity. The result of the study showed 59 guidelines for cultural surveillance. There are guidelines to refine a student to be a moral person, be a quality person, and be a good citizen in the future.

Keywords: Cultural surveillance, Buddhist way, Cultural receiving

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เหมือนสะพานเชื่อมโยงรูปแบบทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่จะช่วยหล่อหลอมบุคลิกภาพของเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่าเชื่อมร้อยหากันเพื่อการถ่ายทอดความรู้ ค่านิยม ทักษะพื้นฐานที่ถูกต้องให้เยาวชนในทุกมิติ เพื่อคุณภาพทางสังคมและวัฒนธรรม (Orachart Suebsit and others, n.d. : 216) แต่จากสภาพสังคมไทยในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเนื่องจากความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เกิดการปรับตัวของสังคมที่ไม่เท่าทันต่อกระแสของโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อศีลธรรมวัฒนธรรมประเพณีทัศนคติและค่านิยมที่ดีงาม (PhraMahaSanongPajjopakaree, 2010 : 380) และมีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนตามมา ได้แก่ ปัญหาเด็กเกเร เด็กหนีโรงเรียน เด็กกระทำความผิด เด็กมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสม เด็กมีวามสุขตามแหล่งอบายมุข และเด็กติดยาเสพติด ปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากการขาดจิตสำนึกและทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (PhichaiyutSayamphanthakit, 2010 : 44)

จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้วัฒนธรรมอันดีงามแปรเปลี่ยนไป เนื่องจากคนไทยเริ่มถอยห่างจากศีลธรรม และจริยธรรมอันเป็นหลักของการดำเนินชีวิตทำให้เกิดภาวะความเสี่ยงทางความเสื่อมของศีลธรรมและจริยธรรมอย่างน่าวิตก และในการพัฒนาสังคมประเทศชาติบ้านเมือง ในอนาคตควรจะเป็นเช่นไร (NongLak Tepsawat, 1998 : 135) โรงเรียนจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนา โรงเรียนต้องหันมาทบทวนบทบาทความสำคัญในเรื่องการขับเคลื่อนทักษะชีวิตเด็กร่วมกับครอบครัวโรงเรียนชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการทางวัฒนธรรมคือการเสริมสร้างวัฒนธรรมครอบครัวและศาสนาการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเผชิญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม (The Fine Arts Department, n.d. : 1) สอดรับกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ เป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการพัฒนาคน ทั้งในมิติของจริยธรรมและมิติของความรู้มุ่งสู่ “สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน” (Ministry of Culture, 2007 : 54)

โรงเรียนวิถีพุทธก็เป็นหนึ่งในโรงเรียนรูปแบบใหม่ ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่งของสังคม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข แม้ว่าการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธจะมีข้อดีแต่จากปัญหาเด็กและเยาวชนที่กล่าวมาข้างต้นยังคงเกิดขึ้นและการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมในเด็กและเยาวชน ยังขาดรูปแบบที่ชัดเจนของกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ที่กระทรวงวัฒนธรรมใช้ในการแก้ไขปัญหาวัฒนธรรมไทย โดยกระทรวงวัฒนธรรมได้กำหนดให้มีแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2559 ยุทธศาสตร์การสร้างสังคมคุณธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์เน้นเป้าหมายให้คนไทยมีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ เชื่อมร้อยความแตกต่างและหลากหลายของคนในสังคมให้มีจิตสำนึกของความเป็นคนไทยบนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Ministry of Culture, 2007 : 59) และแนวทางการเฝ้าระวังและการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมในเชิงรับ คือการช่วยกันตรวจสอบสถานการณ์ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาและมีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อการเบี่ยงเบนทางวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยจากสื่อความเจริญทางเทคโนโลยีที่มีทั้งคุณและโทษ ถ้าเด็กและเยาวชนในสังคมไทยขาดการกลั่นกรองคัดเลือกขาดสติสัมปชัญญะ ขาดความสามารถ ในการเผชิญปัญหา และขาดความยืดหยุ่นในการปรับตัวก็ย่อมจะทำให้ต้องสูญเสียเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของเผ่าพันธุ์ตนเองไป (The office of Strategic and Cultural Surveillance Bureau Group, 2010 : 32)

การสร้างรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมตามแนวทางการดำเนินการ โรงเรียนวิถีพุทธเป็นแนวทางจัดการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมสำหรับผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ใช้เป็นแนวทางสร้างภูมิคุ้มกันคุณธรรมและคุณภาพตามที่สังคมไทยต้องการ เพื่อปรับตัวเท่าทันและเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมโลกอนาคต

วัตถุประสงค์

- 1 เพื่อศึกษาความเป็นมาของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ

2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ

3 เพื่อได้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ศึกษาจากข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยทำการศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ ตำรา คู่มือ หนังสือ บทความ อินเทอร์เน็ต รายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

3.2 ศึกษาจากภาคสนาม ศึกษาเชิงลึกในพื้นที่ ด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง คือโรงเรียนมัธยมซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนวิถีพุทธและเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ โรงเรียนที่เป็นพื้นที่วิจัยประกอบด้วย โรงเรียนบางปะกอกวิทยาคมเขตราษฎร์บูรณะโรงเรียนโพธิสารพิทยากรเขตตลิ่งชันโรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลางเขตบางกะปิและโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) เขตดอนเมืองโดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป รวมจำนวน 102 คนเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ โดยใช้แบบสำรวจข้อมูลภาคสนาม แบบสังเกต แบ่งแบบสังเกตออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์ แบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อเป็นแนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในการสัมภาษณ์กลุ่มกลุ่มผู้รู้กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ได้ข้อสรุปในแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมภายในโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธซึ่งทุกเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะเพื่อความสมบูรณ์

3.3 นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

1 ความเป็นมาของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธจากสภาพปัญหาทางสังคมของไทยที่อยู่ในภาวะวิกฤตเนื่องมาจากความไม่สมดุลของการพัฒนาส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนที่ความรุนแรงมากขึ้นและจากสภาพปัญหาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ก่อนที่โรงเรียนจะเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ พบปัญหาที่มีการรับวัฒนธรรมต่างชาติตามสมัยนิยม เกิดการเลียนแบบดารานักแสดง หรือการเลียนแบบเพื่อนในทางที่ผิด

2 สภาพปัจจุบันของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านผู้บริหาร ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และสำรวจสภาพสังคมพื้นที่ทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน มีการร่วมประชุมการวางแผนแต่งตั้งกรรมการ จัดสรรงบประมาณ มีการนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องร่วมกันระหว่างผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง สมาคมผู้ปกครองและครู ชุมชน และมูลนิธิ ร่วมกันทำงานภายใต้บรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดี

ด้านคณะครู ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมี ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมเห็นคุณค่าในการรักษาและสืบทอดวัฒนธรรม ครูสำรวจสภาพสังคมพื้นที่ทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน มีการดำเนินการวางแผนงานกำหนดนโยบายต่างๆ ให้สอดคล้องกับการรักษาศิลปวัฒนธรรม มีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อป้องกันการรับวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมมีตัวแทนนักเรียนเข้าร่วมอบรมแกนนำเยาวชนเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมกับกระทรวงวัฒนธรรมและนำมายาผลคณะครูคัดเลือกนักเรียนที่มีคุณสมบัติด้านกิจกรรมอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมไทยเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนนักเรียน

ด้านนักเรียน เห็นตัวอย่างพฤติกรรมของผู้บริหารและคณะครูในการเป็นแบบอย่างในการกระทำที่ดีมีการปลูกฝังเรื่องศิลปวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องไปในทิศทางเดียวกัน โรงเรียนมีกิจกรรมด้านดนตรีและนาฏศิลป์ และมีนักเรียนให้ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมกับเด็ก ๆ ในชุมชน

ด้านผู้ปกครอง เป็นแบบอย่างที่ดีร่วมกันระหว่างบ้านกับโรงเรียนส่งเสริมนักเรียนทำกิจกรรมอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยเพื่อที่จะหล่อหลอมให้นักเรียนรักภูมิใจและหวงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน หรือบางครั้งครอบครัวประกอบอาชีพด้านวัฒนธรรมก็ส่งเสริมปลูกฝังและสืบต่อเป็นอาชีพให้กับนักเรียน

3 สภาพปัญหาของการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ

ด้านผู้บริหารและคณะครูไม่มีการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมด้านการรับวัฒนธรรมภายนอกแต่ในการทำโครงการหรือกิจกรรมส่วนใหญ่ในโรงเรียนทำในรูปแบบโรงเรียนวิถิพุทธ และโครงการและกิจกรรมของกลุ่มสาระศิลปะ

ด้านนักเรียนพบว่ามีการรับวัฒนธรรมต่างชาติตามสมัยนิยมโดยผ่านสื่อดนตรีและภาพยนตร์ ทำให้อิทธิพลของดารานักแสดงเหล่านั้นมีผลต่อพฤติกรรมการเล่นแบบของเยาวชนเช่น การแต่งกาย ทรงผม ควรส่งเสริมนักเรียนให้เป็นต้นแบบการรักษาวรรณธรรมไทย เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทยและเป็นแบบอย่างที่ดีในโรงเรียน

ด้านผู้ปกครอง พบว่ามีผู้ปกครองบางส่วนตามใจบุตรหลาน หรือไม่ได้มองการมีพฤติกรรมการเล่นแบบดารา นักแสดง และการเลียนแบบเพื่อนว่าเป็นการเสียหาย ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนจนกลายเป็นที่ยอมรับของเพื่อนนักเรียนบางกลุ่ม

3 การสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาจากภาคสนามเพื่อศึกษาเชิงลึกในพื้นที่วิจัยกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป สรุปได้ดังนี้

1 ด้านกายภาพ

ผู้บริหาร

- 1) ผู้บริหารและครูสำรวจบริบทพื้นที่ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2) ผู้บริหารจัดสรรงบประมาณด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
- 3) ผู้บริหารสนับสนุนและสืบค้นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม ในชุมชน

ครู

- 1) ครูบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้เหมาะสมตามอัตลักษณ์วัฒนธรรมในชุมชน

นักเรียน

- 1) นักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ตามอัตลักษณ์วัฒนธรรมในชุมชน
- 2) นักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลห้องปฏิบัติการ หรือแหล่งเรียนรู้ที่เป็นพื้นที่ตามอัตลักษณ์วัฒนธรรมในชุมชนและโรงเรียน
- 3) นักเรียนมีพื้นที่การเรียนรู้ตามอัตลักษณ์วัฒนธรรมในชุมชน
- 4) นักเรียนได้รับการสนับสนุนให้ใช้แหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม ในชุมชน

2 ด้านการเรียนการสอน

ผู้บริหาร

- 1) ผู้บริหารสนับสนุนให้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้บูรณาการอัตลักษณ์วัฒนธรรมในชุมชน เชื่อมโยงกับ

ชีวิตประจำวัน

2) ผู้บริหารสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ในชุมชน

ครูและผู้ปกครอง

1) ครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้บูรณาการอัตลักษณ์วัฒนธรรมในชุมชน เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน

2) ครูนำความคิดความเชื่อที่ติงามมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา

3) ครูมีโครงการและกิจกรรมน่านักเรียนออกไปทำกิจกรรมหรือบำเพ็ญประโยชน์

4) ครูส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมและโครงการเกี่ยวกับอัตลักษณ์วัฒนธรรมในชุมชน ต่อยอดเข้าสู่

การประกวด

5) ครูร่วมมือกับวิทยากรในชุมชนถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

6) ครูสำรวจสืบค้นและใช้แหล่งเรียนรู้ข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน

7) ครูและผู้ปกครองสอดแทรกความเป็นวิถีไทย

8) ครูและผู้ปกครองร่วมสร้างปลูกฝังความรักและหวงแหนในวัฒนธรรมไทย ควบคู่กับการเคารพใน

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม อยู่ได้อย่างกลมกลืน

นักเรียน

1) นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมร่วมกับชุมชน

2) นักเรียนภาคภูมิใจและหวงแหน อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในชุมชนของตน

3 ด้านพฤติกรรม

ผู้บริหารครูและผู้ปกครอง

1) ผู้บริหารครูและผู้ปกครองปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีส่งเสริมคุณค่าในการรักษาและสืบทอด

วัฒนธรรม

2) ผู้บริหารครูและผู้ปกครองปลูกฝังความรักและหวงแหนวัฒนธรรม

3) ผู้บริหารครูและผู้ปกครองปลูกฝังการแสดงออกถึงพฤติกรรมตามวัฒนธรรมสมัยใหม่ต้องเป็นสิ่งที่

พอดี ให้เหมาะกับสถานที่และกาลเทศะ

4) ผู้บริหารและครูส่งเสริมให้นักเรียนให้เป็นต้นแบบการรักษาวัฒนธรรมไทย

นักเรียน

1) นักเรียนเกิดความรักและหวงแหนวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

4 ด้านส่งเสริมวิถีพุทธ

ผู้บริหาร

1) ผู้บริหารประชุมวางแผนจัดทำโครงการและกิจกรรมสอดคล้องกับอัตลักษณ์วัฒนธรรมในชุมชน

2) ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาคณะกรรมการโดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

3) ผู้บริหารดำเนินการวางแผนงานกำหนดนโยบายต่างๆให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์วัฒนธรรมและอัต

ลักษณ์โรงเรียน

4) ผู้บริหารมีการจัดสรรงบประมาณมาบริหารสนับสนุนโครงการและกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่าง

เหมาะสม

5) ผู้บริหารนิเทศติดตาม ทบทวนโครงการที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์วัฒนธรรม

6) ผู้บริหารมีการเชื่อมโยงกับศึกษานิเทศก์ในการประสานร่วมมือที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตาม

มาตรฐานคุณภาพผู้เรียน

7) ผู้บริหารและครูบริหารจัดการอนุรักษกับอัตลักษณ์วัฒนธรรมตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น

8) ผู้บริหารและครูคัดเลือกนักเรียนที่มีคุณสมบัติด้านกิจกรรมอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมไทย เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

9) ผู้บริหารครูและผู้ปกครองบริหารจัดการสร้างความร่วมมือกับชุมชน ภาครัฐ เอกชน และองค์กรต่างๆ อย่างเป็นระบบ

10) ผู้บริหารครูและผู้ปกครองสนับสนุนให้กิจกรรมเกี่ยวกับอัตลักษณ์วัฒนธรรม ไปปฏิบัติร่วมกันระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน

11) ผู้บริหารครูและผู้ปกครองส่งเสริมการขยายภาคีเครือข่ายในการร่วมจัดการเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรมในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ

ครู

1) ครูการจัดทำโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามบริบทของโรงเรียน

2) ครูให้การสนับสนุนและเป็นแกนนำร่วมมือกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชน

นักเรียน

1) นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นการจัดโครงการหรือกิจกรรมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นระหว่างผู้บริหารคณะครู

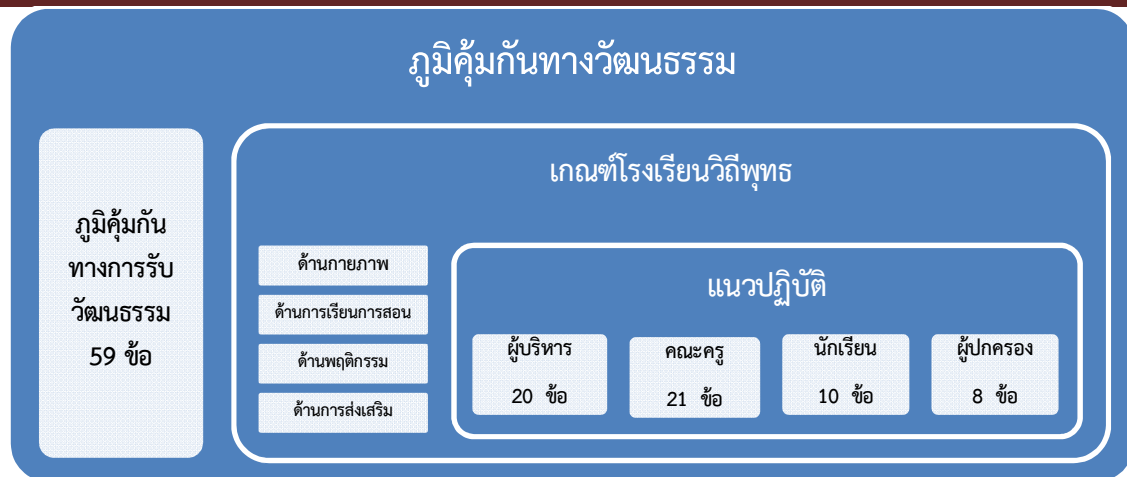
2) นักเรียนทำกิจกรรมการเป็นผู้นำในการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมให้กับเด็กๆ ในชุมชนของตนเอง

3) นักเรียนเข้าร่วมอบรมแกนนำเยาวชนเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมกับกระทรวงวัฒนธรรม สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในประเด็นด้านประวัติความเป็นมาการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 นั้น พบว่าก่อนที่โรงเรียนจะเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ นักเรียนมีปัญหาเรื่องการรับวัฒนธรรมจากต่างชาติตามสมัยนิยม ส่วนการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า มีการรับวัฒนธรรมต่างชาติตามสมัยนิยม เช่น วัฒนธรรมเกาหลีนักเรียนเกิดการเลียนแบบดารานักแสดง หรือการเลียนแบบเพื่อนในทางที่ผิดด้านการแต่งกาย เช่น ทรงผม ถู้งา การใส่เครื่องประดับ การแต่งหน้าและการแต่งกายแฟชั่นจึงเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเลียนแบบเพื่อนในทางที่ผิด สอดคล้องกับ Chayam Lampao (2013 : 63-71) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาทัศนคติ การรับรู้ และพฤติกรรมการบริโภคตามกระแสเกาหลีนิยม กล่าวไว้ว่า การรับสื่อและข่าวสารเกี่ยวกับการบริโภคแบบเกาหลีนิยมผ่านทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุมากที่สุดรองลงมาเป็นสื่อออนไลน์ และกลุ่มเพื่อนจะส่งผลต่ออิทธิพลต่อการตัดสินใจ และสื่อบันเทิงที่เป็นที่ชื่นชอบและได้รับการบริโภคมากที่สุดคือ ภาพยนตร์ไทย กลิ่นอายเกาหลี จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมหลักในสังคม

ส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือการสร้างรูปแบบของกรอบงานด้านการจัดการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมจะใช้แนวทางดำเนินการของโรงเรียนวิถีพุทธร่วมกับแนวทางการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม ด้านการรับวัฒนธรรมสำหรับผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครองมีแนวทางในการ เฝ้าระวังทางวัฒนธรรมจำนวน 59 ข้อ ดังนี้

รูปที่ 1 รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการรับวัฒนธรรม

จากรูปแบบของกรอบงานด้านการจัดการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมพบว่า ผู้บริหารคณะครู และผู้ปกครองต้องดำเนินการสำรวจบริบทพื้นที่ทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมเห็นคุณค่าในการรักษาและ สืบต่อวัฒนธรรม คัดเลือกนักเรียนที่มีคุณสมบัติด้านกิจกรรมอนุรักษ์ ประเพณีและวัฒนธรรมไทยเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนกำหนดให้มีตัวแทนนักเรียนเข้าร่วมอบรมแกนนำเยาวชน เฝ้าระวังทางวัฒนธรรมกับกระทรวงวัฒนธรรมแล้วนำมาขยายผล สอดคล้องกับ Suwannee Suwannapat (2012 : 103-107) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษาและความต้องการในการใช้สื่อเพื่อเสริมสร้างความรู้ประสบการณ์ด้านประวัติศาสตร์ไทยในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาพบว่า การส่งเสริมให้โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อม ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนตลอดจนทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นเช่น เชิญผู้รู้ภูมิปัญญาชาวบ้านมาเป็นวิทยากรให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เข้าใจประวัติศาสตร์ไทยชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ไทยได้เป็นเวลานาน

รูปแบบดังกล่าวสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานสำหรับโรงเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมในการปลูกฝังเยาวชนตามเกณฑ์แนวทางการตั้งรับเพื่อเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมให้เป็นพลเมืองที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกอนาคต

- ข้อเสนอแนะ
- 1) ครูควรมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาตนเองโดยการแสวงหาความรู้และความเข้าใจเท่าทันกับบริบทปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรม
 - 2) ผู้บริหารควรนำรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมภายในโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ ไปปรับใช้กับปัญหาความเปราะบางทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในบริบทของโรงเรียน
 - 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมการนำรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมภายในโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ
 - 4) กระทรวงวัฒนธรรมควรส่งเสริมการนำรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมภายในโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ ไปเผยแพร่ให้โรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

ChayarnLampao. (2013). The Study of Attitude, Perception, and Behavior on Korean Trends. Master of Science Thesis. Bangkok : National Institute of Development Administration.

- Ministry of Culture. (2007). Master Plan of National Culture 2007-2016. Bangkok : The Office of Policy and Strategic, Office of the Permanent Secretary.
- NongLakTepsawat. (1998). Analysis of Important Problem in Thai Social. Bangkok :Thammasat University Publishing House.
- OrachartSuebsit and others. (n.d.). “Multiculture of Human” World Commission of Cultural and Development Report. Bangkok : The Teacher Council Ladprao Publishing House.
- PichaiyutSayamphanthakit. (2010). The Story of Spy and The Problems in Thai Education System.Bangkok :Sayammit Publishing House.
- PhraMahaSanongPajjopakaree. (2010). Human and Social. Bangkok : Active Print Co.,Ltd.
- Suwannee Suwannapat. (2012). A Study of Learning Environment in Social Studies Subject and Demand of Media to Enhance Knowledge and Experience in Thai History in secondary school students. Master of Science in Technical Education Thesis. Bangkok : King Mongkut’s University of Technology Thonburi.
- The Fine Arts Department. (n.d.). Handbook of Social Immunity Creation in Cultural. Bangkok : Population Co.,Ltd.
- The Office of Strategic and Cultural Surveillance Bureau Group. (2010). “The Guideline of Cultural Surveillance”. The Journal of Thai Culture. vol. 49(4). 31-32.